

کاربست نظریه گفتمان در آینده پژوهی انتخابات: مطالعه موردی آخرین مناظره تلویزیونی کاندیداهای ریاست جمهوری دوره یازدهم

حامد طالبیان¹، محمد مهدی مولایی²

1- مربی پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات

2- دانشجوی دکترای علوم ارتباطات، دانشگاه تهران

چکیده

انتخابات ریاست جمهوری سال 1392 ایران همچون دیگر انتخابات‌ها میدان رقابت گفتمانی کاندیداهای اصلی ریاست جمهوری بود. بر این اساس در این پژوهش کاربست نظریه گفتمان لاکلا و موفه در آینده‌پژوهی انتخابات ریاست جمهوری یازدهم مطالعه شده است. آخرین مناظره تلویزیونی کاندیداهای ریاست جمهوری یکی از اصلی‌ترین برهه‌هایی است که به طور نمادین، پرونده هسته‌ای ایران را به دال محوری گفتمان‌های رقیب تبدیل کرد و عناصر دیگر گفتمانی از جمله مشکلات اقتصادی را با آن مفصل‌بندی کرد. بدین ترتیب پیرامون دال مرکزی پرونده هسته‌ای دو گفتمان رقیب «مقاومت» و «نجات» شکل گرفت که «جلیلی» و «روحانی» به ترتیب آن‌را نمایندگی می‌کردند. این دو گفتمان با مفصل‌بندی نشانه‌های مختلف پیرامون دال مرکزی پرونده هسته‌ای تلاش می‌کردند تا به تثبیت نظام معنایی مورد نظر خود بپردازند و با راندن سرریز معنا به حوزه گفتمان‌گرایی به هویت‌سازی بپردازند و کفه ترازوی خود/دیگری را هرچه بیشتر به سود خود سنگین کنند. در همین حال فضای گفتمانی متفاوت با صف‌آرایی سیاسی، به انفعال گفتمانی «قالیباف»، یکی از کاندیداهای دارای رتبه بالا و شکست دوباره او در این انتخابات منجر شد. پس از شناسایی تقابل‌های گفتمانی در این مناظره انتخاباتی، چنین نتیجه گرفته شده است که از تحلیل گفتمان می‌توان به عنوان ابزاری مناسب برای آینده‌پژوهی انتقادی استفاده کرد.

واژه‌های کلیدی: تحلیل گفتمان، آینده‌پژوهی انتقادی، گفتمان‌های سیاسی ایران، آینده‌پژوهی انتخابات، مناظره تلویزیونی